

„Tüzesen süt le a nyári nap sugára...”

Meleg volt a nyár, hőmérsékletrekordok dőltek meg az idén, de vajon mit is lehet tudni Józsa éghajlati viszonyairól, időjárásának múltbéli alakulásáról?

Egy város, vidék éghajlatát több éghajlati tényező alakítja ki:

- a) a Napsugárzásából származó hőenergia (a Nap „ereje”, a napsütéses órák száma);
- b) a tengerektől, óceánoktól való távolság (a nagy vízfelületek mérséklék a hideget és a hőséget);
- c) a légtömegek mozgása (az általános légmozgás, amelyet a hőmérsékleti és légnyomás-különbségek hoznak létre);
- d) a tengerszint feletti magasság és a domborzat. (Mivel Debrecen sík területen fekszik, az utóbbiaknak alig van szerepük a helyi éghajlat kialakításában.)
- e) az Egyenlítőtől való távolság.

Debrecenben és környékén a napsütéses órák száma évente: 2045 óra. Ez a lehetséges évi 4444 órának még a felét sem éri el. Ennek okát főként a felhőzetben és bizonyos mértékig a levegőszennyeződés napfényt visszatartó hatásában kell keresnünk. A város a legtöbb napfényt júliusban kapja, kb. 300 órát. Ez napi 9,5 óra napsütésnek felel meg. A „legsötétebb” hónap december, ilyenkor a legrovidebbek a nappalok, sok a felhőzet, naponta csak másfél órán át süt a nap. (A napsütéses órák december havi átlaga: 47.) A napfényes Szeged és Debrecen, illetve a gyakran felhős Szombathely között több mint 300 óra az eltérés! Ez azt jelenti, hogy Szegeden és Debrecenben egy teljes nyári hónappal többet süt a nap minden évben, mint Szombathelyen.

Debrecenben az évi középhőmérséklet kerekén 10 °C (Celsius fok). A legmelegebb hónap július, 21 fokkal átlaghőmérséklettel; a lehidegebb pedig január, mínusz 2 és fél fokkal. (A hőmérséklet évi ingadozása tehát átlagosan 23,5 fok.) Fagy csak júliusban és augusztusban nem fordult még elő, viszont gyakoriak a májusi fagyok. Míg Budapesten 1920 és 1930 között egyszer sem fordult elő májusi fagy, Debrecenben 10 alkalommal fagyott! Alsójózsza középhőmérséklete kb. 0,5 fokkal, Felsőjózszaé pedig kb. 0,2 fokkal kevesebb a debreceni átlagnál. A városon kívül – főként a növénytakaró, az erdők miatt – a hőmérséklet valamivel hűvösebb, mint a városban. A „városi hatás” – a kőépületek, aszfalt utak felmelegedése a nyári napsütésben, az épületek fűtése télen, a járművek légszennyezése stb. – észrevehető felmelegedéshez vezet.

A nagy vízfelületek közül Debrecen időjárására a legnagyobb hatást az Atlanti-óceán és a Norvég-tenger (Golf-áramlat) fejt ki. Az óceántól a város kb. 1300 km távolságra fekszik. Debrecen, akárcsak egész Magyarország, a mérsékelt övben, a nyugatias áramlási rendszerben helyezkedik el. A nyugatias (óceáni) áramlás, légmozgás azonban évszakonként változó, sőt el is maradhat. Helyette

- a) gyakran északias /arktikus/,
- b) ritkábban keleties /kontinentális/,
- c) olykor délies /mediterrán vagy szubtrópusi/ áramlás alakul ki.

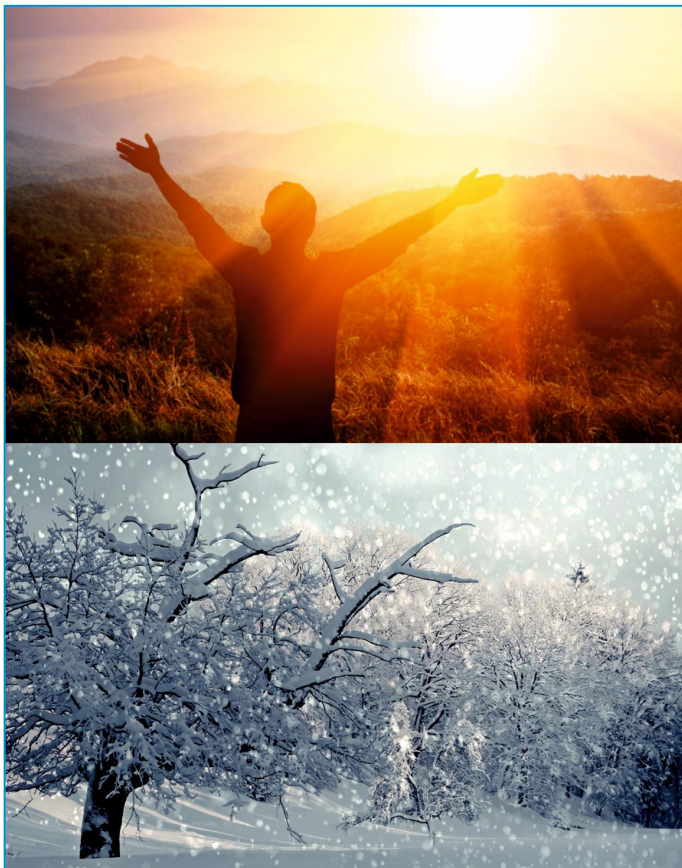
Az uralkodó szélirány északi-északkeleti, illetve délnyugati. A kiadós nyári esők a hortobágyi Pente-zug felől szoktak érkezni. Azt a folyékony vagy szilárd halmazállapotú vizet, amely a légkör vízgőztartalmából a föld felszínére kerül, csapadéknak nevezzük. A hulló csapadék lehet: eső, hó, jégeső és ónos eső, a felszíni csapadék pedig lehet: harmat, dér és zúzmara. Magyarországon az évi csapadékmennyiség 95 %-át a hulló csapadék szolgáltatja, a felszíni csapadék mindössze 5%. Debrecenben a csapadék évi átlagos összege 593 mm, azaz csaknem 60 cm. (Kb. ennyi az országos átlag is; Szombathely környékén azonban lényegesen több, Szolnokon pedig ennél kevesebb csapadék hullik.) A legcsapadékosabb hónapok: május és a nyári hónapok, illetve november, ezekben a hónapokban van a legtöbb esős nap. A legtöbb eső azonban júniusban esik, a legkevesébé csapadék-

kos hónap pedig február. A legtöbb hó januárban hullik, a hótakaró tartóssága Debrecenben átlagosan 36-38 nap között váltakozik. A hóréteg vastagsága telente átlagosan 2-4 cm (januárban és februárban 4-7 cm). A legkisebb hóvastagság 3 cm, a legnagyobb pedig 76 cm.

Tudta-e, hogy a karácsonyt akkor nevezzük „feketének”, ha hóesés nélkül múlik el! A havas karácsony neve „fehér” karácsony. Józsan három karácsony közül kettő fekete szokott lenni. Józsan a hortobágyi Pente-zug nevét Bence zugként ismerik. Az esőről szóló mondás Felsőjózsán így hangzik: „Ha a Bence zug felől dörög, biztosan eső lesz.”

Kitekintő (érdekességek, jegyzetek a múltból):

- ◆ Több mint 400 évvel ezelőtt (1585-ben) az aszály és a döghalál miatt Debrecenben éhínség pusztított. Feljegyezték, hogy „az emberek a meghalt dögöt megnyúzták és megették, az ember az ő gyermekét megölte és eltemette, melyre az éhség vitte.”
- ◆ 1763 márciusának közepén „olyan borzasztó hideg volt (előbb már meleg idő kezdődött), hogy minden nagyobb víz befagyott, sok ember és jószág megfagyott.”
- ◆ 1770. január 18-án este „napnyugatnak oly vörösség mutatkozott az égbolton, amely nagyon ijesztőnek látszott és amelyhez hasonlót sem én, sem az öregebbek nem láttak. Tartott 6 órától fél 9-ig.” (Sarki fény volt.)
- ◆ 1791. „Ez az év rendkívül áldott esztendő volt. Minden termés szép és gazdag volt.”
- ◆ 1804. január 9-én „a városban három helyen is lecsapott a villám, egyszerre mindenütt meggyulladt: Kandiban egy lóistálló, a város istállója és Péterfiában egy disznóakol; öt katonalovát a mennykő megütött. Tizedikén hajnalban 1 és 2 óra között ismét belevágott a sóhivatalba és az adószedő házában a tetejébe. De szerencsére nem gyújtotta fel.”
- ◆ 1818. „Ez a tél nagyon enyhe volt, az ablakok is legfeljebb három napig voltak befagyva. A szegény embereknek nem kellett sokat fűteni, március elején már olyan jó meleg volt, mint nyáron...”
- ◆ 1888. január 16. Negyedik napja, hogy a hófúvások körülzárták Debrecen, a vasúti közlekedés megbénult. Az Ebesnél elakadt gyorsvonat utasait szánkók szállítják Debrecenbe és Hajdúszoboszlóra.
- ◆ 1939. március 23-án hajnali négy óra után földrengés okozott riadalmat a város lakosai között.

(Forrás: Lévai Béla: Lakóhelyünk – Józsa. Honismereti munkatankönyv)